

Tednik

Učiteljski Tovariš.

Glasiło avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 36.

V Ljubljani, 7. kimovca 1906.

XLVI. leto.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja vsak petek. Ako je na ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Idriji. Naročnino prejema Francišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Oglasi in poslanice stanejo za stran 30 K, pol strani 16 K, $\frac{1}{3}$ strani 10 K, $\frac{1}{4}$ strani 8 K, $\frac{1}{8}$ strani 4 K; manjši inserati po 30 h petit-vrsta. Večkratne objavlanje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Vsebina: Šolstvo na III. katoliškem shodu v Ljubljani. — Naš denarni zavod. — Slavnost srbskega učiteljstva. — Med dvema ognjema. — Risanje v ljudski šoli po sedanjih zahtevah. — Iz naše organizacije. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Razgled po šolskem svetu. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Inserati.

Šolstvo na III. katoliškem shodu v Ljubljani.

Pretekle dni se je vršil v Ljubljani III. slovenski katoliški shod. Bila je to velika klerikalna prireditve, kakor so običajno „katoliški“ shodi. A ker imajo klerikalci prav tako pravico prirejati shode kakor liberalci in drugi državljani, nimamo s stališča enakopravnosti nič proti temu. Vsak človek imej svoje prepričanje in svoje mnenje. V tem principu se popolnoma ločimo od klerikalcev. Ti pobijajo s kolom in kamenjem vsakega, kdor ni z njimi enega mišljenja. Na jeziku imajo enakopravnost, v dejanju so tiranski teroristi. Naši somišljeniki dobro vedo, kakšnega orožja se poslužujejo klerikalci, ako hočejo ubiti ali vsaj onemogočiti političkega nasprotnika. Zato so nam ti ljudje nesimpatični, in četudi tuintam kaj dobrega zapišejo ali sklenejo, ne moremo verjeti, da bi bilo to odkritosrčno in storjeno iz dobrega namena. Sodijo jih dejanja.

Čestitljiva cesarica Marija Terezija je že izgovorila krilate besede: „Die Schule ist ein Politikum!“ — In naši klerikalci kot dobri patrijoti se zvesto drže teh besed, saj nam je znano, da ni klerikalnega shoda, kjer bi klerikalci prvaki ne reševali — šolskega vprašanja.

In tako je bilo tudi na III. katoliškem shodu v Ljubljani. Tudi tu so se razgovarjali o šolskem vprašanju, a na najvažnejši del tega vprašanja so pozabili — na regulacijo učiteljskih plač. Sicer so kričali zborovalci, da oni plačujejo učiteljstvo in šolstvo, a tega jim ni povedal nihče — niti poslanec-učitelj Jaklič ne! — da je to plačevanje mnogo premajhno, da ni v nobenem razmerju z našim delom in da je najskrajnejši čas, da se sedanjim razmeram primerno in v soglasju s § 55. državnega šolskega zakona regulirajo naši prejemki. O tem ni bilo čuti besedice. Pri denarju se neha tudi klerikalno prijateljstvo do šolstva in učiteljstva.

Seveda je govoril o šolstvu tudi dr. Šušteršič. Tuintam se je dotaknil tega vprašanja v tistem tonu, ki smo ga vajeni pri njem. S tem je povedano vse.

Zanimivejše je, kar je govoril učitelj-poslanec Jaklič. Govoril je dvakrat. Prvi njegov govor je žalostna pesem, prava elegija nesrečnega vojskovodje. Pozdravljaj je shod v imenu navzočih učiteljev. Kakor pravijo, je bilo na shodu le 5 učiteljev.

In zato je lahko umljivo, odkod elegični ton njegove pozdravne besede. Jakličev govor je v marsičem zanimiv. Navdaja ga bridka žalost ob prevaranih nadejih, ob neuspehih načrtih, a obenem je prepojen z lepim vonjem denuncijanstva in natolcevanja, kar je vsekakor značilno na vse strani.

Jaklič je dejal: „Ko smo nastopili pred 6 leti z organizacijo krščansko-mislečega učiteljstva v javnost, sem upal, da se oklenejo organizacije vsi tisti slovenski učitelji, katerim je še katoliška vera sveta. Pričakoval sem tembolj, ko sem videl, kako navdušeno pozdravlja ves slovenski narod, ki se zbira pod katoliškim praporom, našo organizacijo. Menil sem, da bo dala tolika vspodbuda učiteljem pogum pokazati se v slovenski javnosti katoličane. Žal, da se to ni zgodilo! Res je, da jaz nimam ne časa, ne zmožnosti voditi tako organizacijo, tudi sem preveč oddaljen od središča vsega našega gibanja, Ljubljane, a mislil sem, da pride ta stvar v roke tovarišev in tovarišic, ki so v Ljubljani. A varal sem se. Potrkal sem tu in tam, in prosil in vabil, a povsod sem našel polno izgovorov. Ta ni imel časa, oni je imel pomisleke navzgor, spet drugi preveliko družino. Ta ni hotel zaradi ljubega miru med tovariši, zaradi takoimenovane kolegialnosti, ta nima rad, da ga razni časniki vlačijo po predalih, in takih izgovorov še nebroj. Videl sem, da so vsi izgovori prazni, a da je strah tovarišev velik, da se boje liberalne javnosti. In odkrito rečeno, teh izkušenj jaz nisem bil vesel. In liberalizem je imel nasproti nam izborna pozicijo. Vzel je v roke časnikarski bič in je z njim brez pardona nasekal vsakega učitelja, ki se je drznil nastopiti javno kot kristjan. Liberalizem je imel oporo in svoje zastopnike v vseh zastopih, ki imajo usodo učiteljev v rokah, in priznati moram, da so taki zastopniki svoj vpliv znali vporabljeni. A liberalno učiteljstvo, ki je bilo že organizovano, je proglasilo vsakega učitelja v naši organizaciji kot izdajico svojega stanu. — Res je, da v takih razmerah ni prijetno nastopati javno. A res je pa tudi, da brez poguma ni zmage. — Od tedaj se je spremenilo marsikaj. Katoliška zavest je v našem narodu orjaško napredovala. Naravni politični razvoj je pokazal, kaka laž je trditev, da ima učiteljstvo pričakovati rešenja iz gmotne bede le v liberalnem taboru. Verski razvoj je pokazal, s kako hinavščino so slepili liberalni učitelji svoje tovariše, češ, da niso proti veri. A glejmo jih danes. Njihovo geslo je framazonska „svobodna šola“. Agitacija za „razporoko“ jim je premlačna in včeraj so se drenjali na socialno demokratičnem shodu v „Narodnem domu“, in kako vero izpoveda socialna demokracija, pa itak vsak ve. — Jaz mislim, da so ti dogodki vendar odprli oči mojim pohlevnim tovarišem, da vidijo, da je učiteljski liberalizem ravno tako protikatoliški, kakor vsak drug, a morda še nekoliko bolj sirov. Jaz mislim, da so dobili od tolikega

navdušenja množice vsaj nekoliko ognja in poguma spoznati svojo katoliško zavest tudi v javnosti. — Na III. katoliškem shodu je zbranih precej učiteljev. Večinoma znanci s prejšnjih shodov. In v imenu teh učiteljev najprisrčneje pozdravljam vse zborovalce z najiskrenejšo željo, da bi ta shod vspodbudil učitelje, ki imajo še kaj verskega čuta, k živahnejšemu delu v smislu „Slomškove zveze“.

To so Jakličeve besede, natisnjene v „Slovenec“ z dne 28. avgusta t. l. Našim bralcem ne bo težko, napraviti si k tem besedam potrebni komentar. Mi poudarjamo samo, da ni na svetu časopisa, ki bi tolikokrat in na tak nekvalifikovan način napadal napredno učiteljstvo, kakor sta to delala „Slovenec“ in „Domoljub“. To napadanje in denuciranje se vrši že več kot eno desetletje in ni nič drugega nego sistematično in natanko preračunano izpodkopavanje ugleda šolstva in učiteljstva. V imenovanih časopisih nismo še nikoli čitali pohvalne ali vsaj prijazne besedice o šolstvu in učiteljstvu, doživeli smo celo, da je sam ljubljanski škof pisal pastirske liste, ki so ščuvali proti temu najvažnejšima faktorjema narodne prosvete!

Zato nam Jakličeva žalna pesem ne zbuja nobenega sočuvstvanja in nobenega kesanja. Kesanje pač! In sicer zato, ker smo bili proti sovražniku vedno preobzirni in pretaktni in se nismo držali načela: Zob za zob!

Naše mnenje je, da je samo tisto učiteljstvo na svojem mestu, ki je naprednega mišljenja. Kako si naj mislimo napredek brez naprednega mišljenja? To je tako nemogoče, kakor je toplota nemogoča brez solnca. To ve tudi učiteljstvo, ki se zaveda svojega stanu, sicer bi se ne ogibalo „Slomškove zveze“. In vzlic „orjaškemu napredovanju katoliške zavesti“ mora priznati prijatelj Jaklič sam, da je število njegovih somišljenikov tako pičlo, da si ne upa sklicati občnega zbora „Slomškove zveze“. To je dejstvo, ki govori neskončno mnogo!

A tudi pohvaliti moramo Jakliča, pohvaliti zategadelj, ker se je mnogo naučil — od nas, torej od svojih sovražnikov ali — kakor pravi sam — od sirovega učiteljskega liberalizma. Dokaz temu je njegov drugi govor na III. katoliškem shodu.

Govoril je o šolstvu, kakor poroča „Slovenec“ z dne 29. avgusta t. l., tako-le:

„Naše šolstvo mora biti urejeno tako, da bo podajalo dovolj socialne izobrazbe. Vsak stan naj dobi priliko izobraziti se tudi strokovno do najvišje stopnje, da se bo mogel okoriščati z vsemi socialnimi pridobitvami moderne dobe, da bode ljudstvo moglo postati gospodarsko trdno. Prvo socialno izobrazbo bi morala dajati ljudska šola, ki je za vse stanove skupna. Kmeti stan naj bi nadaljeval svojo izobrazbo v kmetijskih šolah, obrtniki v strokovnih obrtnih šolah in trgovci v trgovskih. Razstave naj bi izpolnjevale strokovni pouk. A vsega tega mi nimamo, in od tod veliko pomanjkanje splošne in tudi stanovske socialne izobrazbe, zato se ljudstvo ne more povspeti do povoljnega blagostanja. Ni naš namen, se pečati s podrobno uredbo šol, a zahtevati moramo, da že ljudska šola mladino socialno izobrazuje. Rod mora ostati zdrav, zakaj le zdrav rod more duševno in telesno napredovati. Zato bi morala že ljudska šola učiti, kako se narod zdrav ohrani. Ložje je boleznim se obvarovati, kakor se zdraviti, pa tudi ceneje. Že šolski otrok bi moral vedeti, kakšno je zdravo stanovanje, zdrava hrana itd. Šola naj bi učila, kako se varujemo zlasti nalezljivih boleznim, predvsem jetike, kako se zdravijo razne škodljive razvade, zlasti pijančevanje. Mladina mora imeti že neki utemeljen, a razumen strah pred takimi sovražniki njegove časne in večne sreče, da se jih bo vedel in znal izogibati. Ljudska šola naj zbudi v sreih mladine tudi stanovski ponos. Spoznajo naj, iz kakih gospodarskih razmer so nastali naši produktivni stanovi in kako so potrebni. — Že v ljudski šoli naj dobi naša mladina pojem o združništvu. Goji se naj vsaj preprosto knjigovodstvo, da si bodo gospodarji in

gospodinjje vsaj znali zabeleževati dohodke in stroške svojega gospodarstva, da bodo znali preračunati, kako gospodarijo. — A ljudska šola ne more dati dovolj izobrazbe posameznim stanovom. Zaradi tega je treba dati produktivnim stanovom strokovnih šol, da se vsposobijo za eksistenčni boj. Izobrazba našega kmetijskega stanu se večinoma neha z ljudsko šolo. Za izobrazbo stanu, ki je tako važen, tako mnogoštevilen in kjer je treba tudi obširnega znanja, se ne stori skoraj ničesar. Slovenci imamo samo kmetijsko šolo na Grmu in menda še eno v Gorici, katero pa more obiskovati le neznamen del kmetijskih sinov, a so tudi za naše razmere neprimerno urejene. — Primerno bi bilo, da bi se po kmetih namesto sedanjih ponavljalnih šol uvedle kmetijske nadaljevalne šole in po večjih krajih zimske kmetijske šole, kakor so v Švici in drugih naprednih deželah. A da bomo imeli sposobnih učiteljev, je treba, da je že na učiteljskih pouk v kmetijstvu obvezen in da predavajo ondi res strokovnjaki. Žalostno je, ker nimamo kmetijske mlekarke šole, kjer bi se kmetijski mladeniči mogli strokovno, teoretično in praktično izvežbati v raznih panogah mlekarstva, da bi mogli potem voditi združno mlekarstvo in to važno kmetijsko panogo dvigniti na višjo stopnjo. Sedaj si moramo pomagati s tujim materialom ali smo pa diletantje. — Država in dežele so dolžne dati sredstev za vzdrževanje takih šol.“

In tako dalje . . .

In sedaj vprašamo: Ali nismo vsega tega že nekje in že večkrat slišali? In odgovoriti moramo: Da!

Že celo desetletje — in še več — govori in piše napredno slovensko učiteljstvo v svojem časopisju in na zborovanjih svojih društev o istih vprašanih, ki je o njih razpravljal poslanec-učitelj Jaklič na III. katoliškem shodu. Če vzamemo samo en konkreten primer, nam je omeniti ponavljalno šolo. O nji je že pred desetimi leti razpravljalo „Slovensko učiteljsko društvo“ v Ljubljani ter poslalo primerno in vsestransko utemeljeno peticijo na deželni šolski svet — a brez uspeha. Zahtevalo je, naj se odpravi sedanja ponavljalna šola in nadomesti z nadaljevalno šolo, ki naj ustreza potrebam kmetijskega prebivalstva. Tako tudi o drugih vprašanih.

Jaklič ni torej povedal nič novega, ampak je ponavljal le to, kar je napredno učiteljstvo že davno povedalo in želelo. Vseli nas pa to vendarle, ker nam je dokaz, da hodijo tudi klerikaleci k nam v šolo, kjer se nauče mnogo lepega in koristnega, ker nam je to dokaz, da je prijatelj Jaklič takrat govoril neresnico, ko je dejal na svojem shodu na Dolenjskem, da niso liberalni učitelji nič drugega nego liberalni agitatorji. S svojim govorom na III. katoliškem shodu, ki ga je posnel iz delovanja naprednega učiteljstva, je nehoté priznal, da je napredno učiteljstvo delavno in z vsemi silami zavzeto za napredek in povzdigo šolstva. Ko bi bil pravičen, bi moral to javno priznati in tako popraviti ono krivico; a ker tega ni storil, je igral ulogo srake s pavovim perjem!

Za Jakličem je govorilo še več katoliških mož. Najradikalnejši reformator se nam zdi neki gospod Ravnihar, ki je dejal glasom „Slovenčevega“ poročila: „Ljudsko šolstvo bi se moralo popolnoma preustrojiti. Berila nimajo prav nič praktičnega, najmanj pa verskega“.

Ko smo prebrali to globoko misel, smo se globoko oddahnili. Če se ne motimo, je pedagog Ravnihar v navadnem življenju c. kr. poštar. In sedaj stopimo mi pred pedagoga-poštarja in mu recimo z resnim obrazom: „Poštarstvo bi se moralo popolnoma preustrojiti“. In gospod poštar bo napravil začudeno lice in bo vprašal, kako si mislimo to preustrojitev. Najbrže pa bi nam dejal, da bodo s pošto opravili poštarji sami, mi pa naj ostanemo pri svojih kopitih!

Tako tudi mi! Ker je g. Ravnihar pozabil povedati, kako si misli popolno preustrojitev šolstva, naj prepusti to vprašanje strokovnjakom, sam pa naj ostane pri svojem poslu in naj navmes

vzame kako ljudskošolsko berilo v roke, da ne bo tako po nedolžnem obrekoval teh pobožnih knjig, ki se običajno začenjajo in končavajo z molitvijo. Gospod pedagoški poštar nam lahko verjame, da ni vso dobo svojega pobožnega življenja premolil toliko, kolikor premolijo in prebožujejo otroci enega razreda v enem šolskem letu. Zato naj nikar ne renomira s svojim pobožnjaštvom, ker ga vsak ubog šolarček glede tega užene v kozji rog!

Enako globokoumna je sentenca, ki jo je poslal med strmeči svet dr. Zajc: „Učitelji naj bi se v učiteljskih učili praktičnih stvari, da morejo potem učiti svoje učence“.

Ta izrek bi se dal primerjati samo še s kakim izrekom delfiškega orakla, tako zagonetno se glasi. Doktor vsega zdravilstva, g. Zajc, zna lečiti telesne rane, a šolskih ran ne ume zdraviti. Temu dokaz so ravnokar citirane besede. Da je treba reformirati učiteljska, smo že večkrat povedali tudi mi, in nedavno so o tem govorili učiteljski profesorji na Dunaju, o čemer smo poročali v svojem listu. To je nekaj pozitivnega, kar daje podlago resnemu razmišljanju in resnemu delu. A s praznimi besedami, ki nimajo nobenega jedra in nobenega smisla, ne opravimo ničesar. Zato so brez pomena tudi vse druge besede, ki so jih govorili ostali zborovalci.

Po naši sodbi bi bilo pametneje, da se na takih shodih sestanejo kateheti ter se pogovore o svoji nalogi. To bi bilo nujno potrebno in koristno!

Kratko: Kar so pametnega povedali, to so se naučili od nas, vse drugo je prazna beseda, pesek v oči, fraza!

Poudarjamo pa še enkrat: najvažnejše in najzanimivejše so pozabili in preslišali. In to je klic: Dajte učiteljstvu kruha!

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodnosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

— registrovana zadruga z omejenim jamstvom. —

Promet do konca vel. srpana 1906 **K 189.496.30.**

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštinih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Slavnost srbskega učiteljstva.

(Konec.)

Konferenca za snovanje Jugoslovanske učiteljske zveze.

Dne 20. avgusta se je ob 8. uri zjutraj začela ta konferenca v mali dvorani pri Kolarcu. O tej konferenci bomo še govorili, za danes podajamo le suho poročilo. Konferenco je otvoril tovariš L. Jelenc, naglašajoč v lepem govoru velik pomen duševnega zblizanja jugoslovanskega učiteljstva. Na delo, da se uresniči ta ideja! Za predsednika je bil na njegov predlog izvoljen g. Davorin Trstenjak, za podpredsednika g. Jovan P. Jovanović, za zapisnikarja g. Staniša Stanišić in predlagalec. Poročal je tovariš Ivan Šega. Mala dvorana je bila kmalu tako napolnjena, da ni bilo nič več prostora. Zato smo se preselili v veliko dvorano, ki je bila v kratkem času zopet polna, ko je prevzel g. Trstenjak predsedstvo, je govoril g. Jovan P. Jovanović, ki je izprožil v svojem listu „Prosveti“ misel o taki organizaciji.

Temeljito, s splošnim odobravanjem sprejeto poročilo tovariša Šega priobčimo pozneje doslovno.

V imenu hrvaškega učiteljstva je govoril g. Tomislav Ivkanec, ki pozdravlja to idejo. Hrvatje so v principu za tako združenje.

G. Stevo Janošević iz Slavonije je razvijal misli: Svobodna šola — svobodno učiteljstvo — svoboden narod. V enakem smislu je govoril g. Milan Smiljanić.

G. Dimiter Granscharoff se je izrekel za osnovanje take zveze v imenu bolgarskega učiteljstva.

G. Uroš Blagojević je govoril v imenu srbskega učiteljstva iz kraljevine, ki stoji zmeraj pripravljeno za skupno kulturno delo.

G. Jovan Blagajević, starosta srbskega učiteljstva iz vojvodine in urednik „Goluba“ v Samoboru, priporoča učenje vseh jugoslovanskih jezikov.

G. Plamenac, nadzornik iz Črne gore, dokazuje, da je grmanstvo naš skupni sovražnik.

G. Vojslav Borić iz Bosne govori v imenu bosanskega srbskega učiteljstva.

G. Jovan P. Jovanović pravi, da ni naš današnji sestanek političnega značaja, nego prosvetno-šolskega.

G. M. Hajný (Čeh) želi, da bi ne pozabili Čehov, nego osnovali vseslovansko učiteljsko zvezo. G. For. Jovanović takoj pove, da nismo pozabili Čehov, nego da se moramo najprej združiti mi, ki smo bližje skupaj, potem se zvežemo tudi z brati na severu.

Potem je govoril g. Djoka Popović iz Novega Sada, glavni šolski referent za srbske šole na Ogrskem, ki je dejal, da bo novi zvezi naloga, boriti se za materijalni in moralni interes učiteljstva.

G. Kuzman Milovanović, urednik „Nevena“ v Novem Sadu, predlaga, da izide celokupno delo tega sestanka v tisku.

S tem je bila debata zaključena. Poročevalec tov. Šega odgovarja raznim govornikom in prečita načrt pravil. Naposled sprejme skupščina resolucijo hrvaških delegatov, ki nalaga današnjem predsedstvu nalogo, da kliče za leto dni prvi jugoslovanski učiteljski kongres, ki naj definitivno ustanovi novo to organizacijo.

Potem zaključi ob 1/2 1. uri g. Trstenjak kongres, ki se je izvršil v najlepšem redu in je že v principu sklenil ustanovitev Jugoslovanske učiteljske zveze.

V Topčider.

Istega dne popoldan smo se odpeljali na tramvajih v Topčider, kjer je imel knez Mihajlo svoje letovišče. Topčider je lep, obsežen park, ki se da primerjati z ljubljanskim Tivolijem ali z zagrebškim Maksimirom. Iz Topčidera smo šli peš v Smutekovac, odkoder je krasen razgled na Belgrad, ki se razgrinja pred teboj v slikoviti svoji leži. V Smutekovcu nas je čakalo presenečenje. Lastnik tamkajšnje pivovarne, g. Wajfert, je pogostil vse izletnike. Bilo jih je okrog 500. Gosp. Davorin Trstenjak, ki je predsedoval stolu, se je zahvalil rodoljubnemu gostitelju, tovariš E. Gangl pa je proslavljal gostoljubnost srbskih tovarišev in istinito kolegijalnost, ki vlada med srbskimi učitelji in učiteljicami. Ganglov govor je napravil največji vtisk in je provzročil burno ploskanje in odobravanje.

Slavnostna gledališka predstava.

Na čast gostom je bila istega dne zvečer v kraljevem gledališču slavnostna predstava. Sezona se tedaj še ni začela, in igralci so bili še večinoma na dopustih. A naučni minister jih

je poklical brzojavno v Belgrad, ker je hotel prirediti učiteljstvu izreden užitek. Gostom so bili odkazani prvi sedeži.

Uprizorili so prvo dejanje iz narodne igre „Djida“, potem Mušičevo enodejansko „Knez od Semberije“ in pa sliko „On“.

Ta slavnostna gledališka predstava nas je uverila, da je srbsko narodno gledališče res tempelj prave in najpopolnejše dramatiške umetnosti. Z največjo silo je na vse prisotne učinkovala posebno Mušičeva drama. Pisatelj je bil poklican na oder.

Ogledovanje.

Drugi dan smo si ogledali mesto in njegove znamenitosti. Posetili smo „Učiteljski dom“ in „Šolski muzej“, opoldne pa smo šli v kraljevo palačo, kjer so nam razkazali vse dolnje krasne dvorane, potem kraljeve hleve in vozove. Starega konaka ni več. Porušen je do tal, ki so prekrita s pestrobojnim cvetjem. — Popoldne smo se vozili s parobrodom po Dunavu in Savi. Od obrežja gor se širi Belgrad, dve mogočni kupoli kraljevega dvorca kipita k nebu. — Na krovu je svirala vojaška godba in so odmevale domoljubne pesmi. Deževalo je. Za hip so se pretrgali težki oblaki, solnce je obliko belo mesto, stoječe v polkrogu na obali. Vladala je vseobča radost.

Banket.

Slavnostni dnevi so se zaključili z banketom, ki je bil prirejen v veliki dvorani pri Kolarcu istega dne zvečer za 350 oseb. Banketa so se udeležili tudi minister prosvete, minister javnih zgradb in namestnik župana, g. Živko Tadić. Pri banketu je igrala vojaška godba. Vrsto napitnic je otvoril g. minister Nikolić, ki je pripil „prvo čašo prvemu Srbinu“, kralju. Izmed mnogih napitnic omenjamo samo ono, ki je z njo pozdravil Hrvate, Slovence, Bolgare in Čehe g. M. Jović. V imenu Hrvatov se je zahvalil g. Davorin Trstenjak, ki se je, ginjen do solz, veselil ljubezni, ki je zopet približala Srbe in Hrvate. Trstenjakov govor je izval hrupno pritrjevanje. V imenu Slovencev se je zahvalil tov. E. Gangl, ki je govoril o nalogah učiteljstva. Zbujajmo v vsakem človeku najprej vero v lastno moč in spoštovanje do samega sebe. Tako napravimo iz vsakega otroka junaka, in potem lahko vprašamo: Kdo je močnejši od nas! (Viharno odobravanje.) Z delom, ki ga posvečamo človeštvu v korist, najlepše izpolnujemo pesnikov nauk: Sveto služimo sveti domovini! (Ploskanje.) To je ves naš program: služimo domovini in človeštvu, in tako je naše življenje plemenita žrtev! (Hrupno odobravanje.) Vzor takega plemenitega dela je srbsko učiteljstvo. Nazdravlja njegovemu udruženju in predsedniku g. Urošu Blažgojeviću. (Ploskanje. Godba zaigra „Naprej!“) Za Bolgare se je zahvalil g. Granscharoff, za Čehe pa g. Hajný. — Ob 11. uri je bil oficijalni del končan. Potem se je začel ples, ki je trajal pozno v noč.

Odhod.

Slovinci in Hrvati so se odpeljali drugo jutro ob 1/2 6. Na kolodvor je prišlo več srbskih tovarišev, ki so se presrečno poslovili od drugih gostov. V imenu teh se je zahvalil g. Davorin Trstenjak. Spremil nas je tudi prijatelj Jovan P. Jovanović. Ko se je poslavljajal, so mu bile rosne oči. Obljubil nam je, da pride prihodnje leto z večjo družbo k zborovanju naše „Zaveze“.

* * *

Minili so lepi dnevi, a niso minili kakor šumna veselica brezsledno. Sad prinese bodočnost.

Med dvema ognjema.

Učiteljstvo je prišlo sedaj zaradi zamotanega političkega položaja med dva ognja. Do sedaj smo se borili odkrito, dostojno in pošteno samo s klerikalizmom, v novejšem času nas napada tudi liberalizem. V tem boju bi podlegli, ako bi se ne zavedali svoje moči. Mi bijemo boj z zedinjenimi močmi pod geslom: Vsi za enega in eden za vse! Če sta bili kdaj potrebni edinstvo in sloga v naših vrstah, sta gotovo najpotrebnejši sedaj. Naš boj je plemenit, z dobrim namenom in za dobro stvar, čeprav je silno težaven. Imeti mora prej ali slej dobre nasledke. Naša zavračanja se naslanjajo na gola dejstva; resnici in pravici je težko zapreti vrata. To nam daje moč, pogum in vztrajnost. Po tem programu smo se bojevali do sedaj, tako se hočemo bojevati vbodoče, kar je našemu stanu tudi primerno in zanj častno.

Obe stranki nas ponižujeta v obeh ljudstva kot ničvredne lenuhe, kričače, prepirljivce, brezverce, liberalce itd. Vse to obrekovanje ne pozna izjem, ves stan je polit z gnojnico. Ponižujejo nas in zasmehujejo. Taka pisava se obsoja že sama pri razsodnih ljudeh, pri nerazsodnih ima pa zle posledice. Klerikalizem meče smradljivo gnojnico neprestano zlasti v „Domoljubu“ na naš stan. S slastjo je pobral zadnjo obsodbo v „Slovenskem Narodu“ ter jo podal svojim nerazsodnim ovčicam. Namen klerikalizma je znan; jemati namreč učiteljstvu ugled in spoštovanje med ljudstvom. To dela na katoliški podlagi že mnogo let, a uspehov ima le bore malo ali celo nič, ker ljudstvo pozna nas, naš trud in naše delo.

Čuditi se moramo pa našemu klerikalizmu, da to dela s hinavskimi, proti nebu povzdignjenimi, svetohlinskimi očmi, kakor bi ne vedel, da je to pregrešno delo. Kakor posnemamo iz zadnje papeževe enciklike, sme pisati duhovščina v časopise le golo resnico brez strasti, žaljenja in ne s slabim namenom. To je tudi pravo. Mi smo že davno dokazali z golimi dejstvi, da se klerikalizem loči od prave katoliške vere kot noč in dan. On je zabredel v borbi za posvetnosti pregloboko v močvirje, da ne pozna več greha in temeljnih resnic naše vere. Sedma božja zapoved nas uči, da ni smrten greh samo oškodovati bližnjega na imetju marveč tudi na časti, zaradi česar bi imel lahko gmotne škode. Tega naš klerikalizem noče razumeti; on to lepo uči druge, a sam se noče ravnati po teh lepih naukih — in s tem dokazuje, da noče poznati avtoritete papeža niti Boga. On z namenom zlorablja verske resnice za dosego svojega namena, za nadvlado in svoj dobiček. Kdor tako dela z namenom brez poboljšanja, ni samo navaden grešnik, ampak je odpadnik, je očiten krivoverec. Mi smo že davno dokazali s premnogimi golimi dejstvi, da je naš klerikalizem po svoji pisavi, po življenju in zgledih na krivih potih — da je odpadnik in krivoverec. Ne samo to; dokazali smo tudi, da je navaden narodni slepar. Pozivali smo ga na odgovor, da naj ovrže naše trditve, ki smo jih voljni preklicati, ako nam dokaže, da ni res, kar smo pisali. Zaman smo do danes klicali vse doktorje sv. pisma na odgovor. Potubnil se je naš klerikalizem, kakor bi ne vedel o vsem tem prav ničesar. To dokazuje, da smo na pravi poti. Mi moramo naprej do končne zmage. Mnogo je še duhovnikov, ki odločno obsojajo klerikalno politiko a zmagati ne morejo, ker jih je premalo. Ni toliko sramotno grešiti, bolj sramotno je, trdovratno ostati v blatu pregreh. Ako imajo voditelji našega klerikalizma še kaj čuta sramu, prepričanja do pravice, resnice in vere, naj krenejo na drugo pot. Krivica, ki jo dela klerikalizem in liberalizem učiteljskemu stanu, je prevelika in preobčutljiva. Vsaka krivica se mora poravnati. Mi odločno zahtevamo, da se nam povrne čast in poštenje, ki se nam jemlje potom tiska od obeh

naših političkih strank. Potom tiska se nam godi krivica, potom tiska bi se morala tudi poravnati.

Ako bi bili nam nasprotni listi pravični, bi morali dobesedno objaviti naš odgovor iz 33. številke. Potem bi spoznali resnico — golo in nepokvarjeno resnico — tudi tisti, ki niso čitali našega lista. Tako bi bilo to, kar se godi sedaj med nami, jasno tudi vsi široki javnosti, in njene simpatije bi se nagnile na našo stran.

Tako ravnanje bi bilo pravično in pošteno!

Risanje v ljudski šoli po sedanjih zahtevah.

Spisal Fr. Suher.

(Dalje.)

5. Šolsko leto.

Naloga.

Risanje po predmetu se pomakne za eno stopnjo više. Barvne, prostolehtne vaje, izrezovanje, kombinacije; perspektiva enostavnih voglatih teles v frontalni leži in od vogla (risano samo s črtami). Projekcijsko risanje in risanje na pamet.

Zgledi.

- Prostolehtne vaje: Ponavljanje osnovnih oblik (krog, elipsa, osmica); špirala, njene kombinacije in uporabe; zavoj, njegove kombinacije in uporabe.
- Proste vaje s čopičem in barvne vaje. Slikanje raznih listov in predmetov po obliki in barvi. Študije o njih po naravi: 1. ploskev, 2. skica, 3. žilnični presledki: a) glavni b) stranski in glavni, 4. barvna vaja, 5. izrezovanje, 6. uporaba — Snovni vzorci.
- Perspektiva. Predmet od vogla z dvema bežiščema: kvarta, kuverta, škatla, miza, svetiljka (navadna prizmatična), kovček, klop itd.
- Projekcijsko risanje in izrezovanje mrež: cilindri, piramida (4 stranična), stožec in razni uporabni predmeti.
- Po spominu: razni predmeti in ilustriranje. 1 ura na mesec. Materijal in oblika risb kakor za 4. šolsko leto.

6. Šolsko leto.

Naloga.

Risanje po predmetu zavzema prvo mesto, opazujejo se glavne sence, (nasebne in odsebnne in izražajo se preprosto tudi s samimi črtkami).

Barvne, prostolehtne vaje, perspektiva enostavnih porabnih posod in risanje po spominu.

Zgledi.

- Perspektiva: manšeta, vratnik, podstavek za cvetni lonec, cvetni lonec, pokrov, okrožnik, skleda itd., dleto, kladivo, obličje itd.
- Proste vaje s čopičem: listi in njih uporaba, ptičje perje; snovni vzorci; sadje: črešnja, češplja, breskva, hruška, jabolko in oblične vaje (silhuete) raznih predmetov.
- Linearno risanje: 3 projekcije 4 in 6 stranične prizme (in mreže), projekcije raznih tehniških predmetov, n. pr. klopi. Za dekleta namesto tega: risanje krojev, monogramov itd.
- Prostolehtne vaje: špirala in nje raba, kombinacije in razni predmeti; zavoj.
- Risanje po spominu: razni predmeti iz perspektivnega risanja in iz narave; študije po gibajočih se predmetih. — Ilustriranje. Materijal: kakor za 5. šolsko leto.

7. Šolsko leto.

Naloga.

Risanje porabnih predmetov, svežih vej in cvetic z barvo in otenjavo stopi v ospredje.

Barvne vaje po listih (jesenskih najbolj), sadju, ptičjem perju in nekterih metuljih.

Prostolehtne vaje, linearno risanje in risanje na pamet.

Zgledi.

- Perspektiva: Listi na rastlinah in njih obrati, polževa luščina, klobuk, košarica, skleda, razno orodje in sadje itd.
- Proste vaje s čopičem. Sveže rastline in cvetice: zvonček, vijolica, mačka, pasji zob, tulipan, sadje: kakor v 6. šolskem letu z višjimi zahtevami, kostanj, limona in oranža; metulji: glogov belin in kapusov belin z belo barvo na teman papir, rumenjaki (Zitronenfalter), rjavi hrošč itd.
- Prostolehtne vaje: špirala in zavoj in njih uporaba.
- Linearno risanje: Okrajšana piramida in okrajšan stožec; razni predmeti iz prirodoslovja in drugih strok, n. pr. termometer, tarometer, sesalka itd. (Dekleta rišejo vzorce, geometriške ornamente).
- Risanje po spominu kakor v 6. šolskem letu. Materijal kakor prej in še risalno pero za roko, šestilo, deska itd. Oblika risb, če mogoče, večja.

8. Šolsko leto.

Naloga.

Ponavljanje snovi iz prejšnjih let in nje razširjanje. Risanje težjih predmetov, zlasti posod, sestava (slikovita) skupin in lahkih tihožitij, deli sobe, interjeri, hiše in nje deli, pogledi na prosto.

Prostolehtne, barvne vaje, projekcijsko risanje in po spominu.

Zgledi.

- Perspektiva: Glej snov, navedeno v nalogi za 8. šolsko leto.
- Barvne vaje: cvetice, metulji, hrošči, školjke in polži; šamotne plošče, pečnice; ribe, nagačeni ptiči itd.
- Prostolehtne vaje: Palmete in razni drugi okraski naravnost s predmetov; vrtice v renesančnem slogu, arabeske itd.
- Linearno risanje: Za dečke razni deli strojev in drugih tehniških predmetov, črteži hiš, situacijsko risanje. Za dekleta: risanje vzorcev, monogramov, izvirne kompozicije (preproste) za ročna dela.
- Risanje na pamet kakor v 6. in 7. šolskem letu z višjimi zahtevami. (Ročna dela). Materijal: kakor v 7. šolskem letu. Oblika risb (če mogoče) večja. Dodatek. Na vseh stopnjah: opazovanje umetnin. (Konec.)

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Društvo učiteljev in šolskih prijateljev okraja ljubljanske okolice ima svoj izvanredni občni zbor dne 11. septembra ob 10. uri dopoldne v D. M. v Polju v šoli. Predaval bo nadučitelj Janko Žirovnik: Naša organizacija. Popoldne pohod papirnice.

Književnost in umetnost.

Učiteljski Glasnik. Glasilo sveopće učiteljske štedne i posmrtno zadruge „Danice“ u Grubišnopolju. Časopis za učitelstvo i sve prijatelje pučke prosvjete. Lastnika: Vjekoslav

Klemen, ravnatelj-učitelj v Grubišnopolju, in Vilko Lavoger, učitelj v Zajezdi. Ureja Vjekoslav Klemen. „Učiteljski Glasnik“ izhaja vsakega 5. in 20. v mesecu. Vseletna naročnina stane 6 K. — Bavnikar je izšla prva številka tega novega učiteljskega lista. Uredništvo objavlja svoj program, pišoče doslovno: Naša je zadaća, da bude „Učiteljski Glasnik“ neko sredstvo, koje će podupirati interese učiteljstva u njegovim molbama, kao i u pravednim zahtjevima pa će u tom smjeru „Učiteljski Glasnik“ pisati, da se što prije pomogne pučkom učiteljstvu. — Opisat ćemo naša jedna stanja, naš mukotrpní život, pa neka znadu svi faktori do kojih stoji naša budućnost i naša sudbina, da je učitelj kao uzgojitelj mladeži i naroda u hrvatskoj domovini najveća sirota u početku i na svršetku njegovoga učiteljskoga službovanja, a po tom nema ni ugleda, barem ne onakovog, kakav imadu drugi manji činovnici, a bolje situirani sa plaćom. „Učiteljski Glasnik“ biti će vazda na braniku svega pučkoga učiteljstva, pa će rado primati i ovakove članke, koji budu u istom smjeru pisani. — „Učiteljski Glasnik“ branit će ugled pučkoga učiteljstva, a ići će za slogom i ljubavi bez razlike vjere i narodnosti sveukupnoga učiteljstva. — „Učiteljski Glasnik“ podupirat će sve, što je dobro i plemenito i zastupat će učiteljske interese na svim poljima. — „Učiteljski Glasnik“ ostati će vieran svomu programu u dobrobit pučkoga učiteljstva. — „Učiteljski Glasnik“ će nastojati, da pučko učiteljstvo stoji u dobrom skladu sa svima faktorima izvan škole, ali ne dati se od nikoga poniživati, a na užtrb samoga staleža. — „Učiteljski Glasnik“ rado će primati sve članke, koji smjeraju na boljak samoga učiteljstva prema okolnostima naroda domovine Hrvatske i drugih pokrajina. — Želimo takodjer donošati iz svih dnevnih listova sve važnije članke, što se tiče našega učiteljskoga staleža, jer znadem o i osvjedočeni smo, da ima više od polovice učitelja, koji nemaju prilike, da do dnevnih listova dodju i da sazna, što se o učiteljskom staležu piše i kako mu se kroji o sudbini njegovoj. — A napose donošati će „Učiteljski Glasnik“ nješto i za zabavu, što će se sigurno svidjati našem učiteljstvu.

Kaj mora mladina vedeti o alkoholu? Spisala Jožef Steger, c. kr. okr. šolski nadzornik v Imstu, in dr. Adolf Daum, dvorni in sodni odvetnik na Dunaju, poslovni vodja „Oesterr. Verein gegen Trunksucht“. Poslovenil F. G. — Cena 40 h. — Samozaložba. 1906. — To je jako instruktivna knjižica, ki opisuje v prvem delu škodljivost alkohola. V drugem delu pa je priobčena povest „Nevaren prijatelj“, ki jo je spisal Ferdinand Frank, poslovenil pa F. G. — Preverjeni smo, da bo pričujoča knjižica naši mladini v veliko korist. Treba je le, da se čim najbolj razširi med njo. In to je lahko, ker ji je cena nizka.

Kako je mogoče povzdigniti tujski promet v kakem kraju? Spisal F. G. — Ponatisk iz „Gorenjca“. V Ljubljani, 1906. Izdala in založila deželna zveza za pospeševanje prometa tujcev na Kranjskem. — Kranjska dežela ima neštivilno prirodnih lepot, ki jih občudujejo tujei. Ker ni na Kranjskem druge industrije, se je treba lotiti takozvane industrije prometa tujcev. Da se prične v tem pogledu korenito delovati, je spisano to navodilo, ki razmotriva v kratkih potezah, kako je mogoče povzdigniti promet tujcev.

Na divjem zapadu. Tri povesti iz življenja Indijancev za mladino. (Pravilnejše bi bilo: Tri povesti za mladino . . .) Z ilustracijami v barvotisku. Vsebina: Lovec. — Podčastnikova hči. — Zadnji Mohikanec. — Založil L. Schwentner v Ljubljani. 1906. — Cena: 1 K 20 h, po pošti 1 K 30 h.

Kapitan Žar ali Kleč v Tihem morju. Povest za mladino. S slikami v barvotisku. Založil L. Schwentner v Ljubljani. 1906. — Cena: 1 K 20 h, po pošti 1 K 30 h.

Ljudmila Poljanec: Poezije. Naznanili smo že, da je izdala gdč. učiteljica Poljančeva svoje poezije pri Schwentnerju v Ljubljani. — Kdor prečita njene pesmi, mora priznati, da je Poljančeva izmed najboljših slovenskih pesnic. Njene poezije karakterizuje čista, nežna, dekliška lirika. V njih ni nobene velike, globoke misli, ki bi učinkovala s pretresljivo silo. Vse je mehko in toplo — kakor rahel dih pomladne sapice. V obilici zvonkih verzov je tudi precej praznih besed, ki pa se izgube v iskrenosti čuvstev, prevevajočih večino pesmi. — Najpopolnejši — po obliki in vsebini — je zadnji del „Epilog“, ki obsega 5 sonetov. Ti soneti so nastali očitno pod vplivom Kettejevih

poezij. (Primerjaj njegov ciklus „Moj Bog!“) Splošno so te poezije simpatičen pojav na našem književnem polju, in posebno ženski svet sprejme z radostjo ta dar ljubeznive pesnice.

Vestnik.

Učiteljski dobrotniki. Društvu za zgradbo učiteljskega konvikta so darovali: Učiteljsko društvo kamniškega okraja na račun pokroviteljine 50 K (1. rok); tovariš Ljudevit Černej, šolski voditelj v Grižah pri Celju, nabral povodom konference 6 K 20 h; g. Ivan Pr. Lampret, tiskar v Kranju, 30 K; gdč. Viki Dolenčeva nabrala v „Mantovi“ na Vrhniki 21 K 14 h; gdč. Mara Ivanovna-Tavčarjeva, učiteljica in pisateljica na Kapanju, nabrala med veselimi tarokisti v Ribnici 32 h z motto: Škis je monda — — — mond pagata tralala, gospod vodja pa kasira, hopsasa! Živilni učiteljski dobrotniki in nasledniki! Bog plati!

Letnino za učiteljski konvikt sta plačala tov. Emil Guštin, učitelj na Jesenicah in tov. Anton Pavčič, nadučitelj v Kostanjevici. Bog plati!

Štiridesetletnico učiteljevanja praznuje dne 10. t. m. tovariš K. Engelman, nadučitelj v Domžalah. Čestitamo!

Osebnosti v novomeškem okraju. Šolski vodja Leopold Zupin v Brusnici gre v stalen pokoj. Na njegovo mesto pride kot provizorični učitelj Ivan Žnidaršič, doslej prov. učitelj na meščanski šoli v Krškem. Provizorični vodja dvorazrednice v Hinah je postal prov. učitelj Alojzij Marok v Žužemberku. Dosedanji provizorični učitelj v Hinah Alojzij Mrak je prišel kot učitelj v Banjaloko pri Kočevju. Učiteljica Josipina Majde pride provizorično v Št. Lovrenc. Učiteljica Klementina Pikl-Kos je premeščena iz Mirne peči v Zalog. Njeno mesto je dobil provizorični učitelj Ignacij Hude iz Velikih Lašč. Na šoli pri Beli cerkvi je nameščena provizorično učiteljica Marija Bučar. Provizorična učiteljica Hema Zajec v Žužemberku je dobila dopust zaradi bolezni do konca februarja 1907.

Učiteljske vesti na Gorenjskem. Učiteljica v Šenčurju, gdč. Marija Šlajpah, je umirovljena. — Žčasna učiteljica v Srednji vasi pri Bohinju, gdč. Jerica Bizjak, je imenovana stalnim učiteljicam. — Mladinski pisatelj-nadučitelj Janko Leban pride na Bukovico nad Škofjo Loko. — Nadučitelj Rafael Zupanec je resigniral na mesto nadučitelja v Kropi.

Odlikovan tovariš na čebelarški razstavi v Ljubnem je Jos. Peitler, učitelj-voditelj pri Sv. Miklavžu pri Slov. gradu. Dobil je za izumljenje svojih parilijonov za vzimljenje čebel II. državno kolajno, za izumljenje neke preproste, a prav praktične priprave za topljenje voska pa Rietschejevo stiskalnico za izdelovanje umetnega satja. Mlademu čebelarju čestitamo na njegovih uspehih!

Petindvajsetletnico mature na učiteljskem v Mariboru so praznovali v Mariboru dne 8. t. m. učitelji, ki so tam maturirali l. 1881. Skoro polnoštevilno so se zbrali, se spominjali v prijateljskem sestanku in pomenku mladih dijaških let, se spominjali svojih umrlih učiteljev Levičnika, Ehrata, Janežiča, Mikložiča in Haniša ter umrlih tovarišev Krajnc, Pavla, Šumra, Lobnika in Zadravca. Dne 9. t. m. so napravili izlet v Kamnico, pozneje pa so si ogledali dež. sadjerejsko in vinorejsko šolo mariborsko — Zbrani so bili: šolski vodja Arnečič iz Pameč, nadučitelj Bauer iz Štrasa, nadučitelj Hofbauer iz Kamnika, nadučitelj Jug iz Podoba, učitelj Karba iz Ljutomera, nadučitelj Kaučič iz Jurkloštra, nadučitelj Kellenberger iz Svečine, učitelj Kreinz iz Maribora, nadučitelj Leskovar iz Nove cerkve, učitelj Levstik iz Celja, nadučitelj Nedok iz Radgone, nadučitelj Neuner iz Mute, nadučitelj Megla iz Št. Lenarta pri Vel. Nedelji, nadučitelj Pečovnik iz Št. Jurja ob Taboru, nadučitelj Pireh iz Konjice, nadučitelj Porekar iz Huma, nadučitelj Salamun od Sv. Miklavža pri Ormožu, nadučitelj nemške šole v Konjicah Seidler, šolski vodja Smclnikar iz Zavodne, nadučitelj Walter iz Nemške Bistrice, nadučitelj Weinhardt iz Dornave in nadučitelj Zotter iz Gomilскеga.

Ljudski shod v „Narodnem domu“ v Ljubljani je priredila narodno-napredna in socialno-demokratska stranka tisti dan, ko se je začel III. katoliški shod, t. j. v nedeljo, dne

26. avgusta t. l. Govorila sta dr. Tavčar in Ebin Kristan. Končno je bila sprejeta resolucija. Navajamo iz nje samo oni odstavek, ki se tiče šolstva: V stremljenju klerikalizma po reakcionarni reformi šolskega zakona spoznava shod hrepenenje klerikalizma po absolutni vladi v šoli, s čemer bi dobili priložnost, pripraviti bodoči naraščaj že v prvi mladosti za svoje škodljive namene, napolniti ga z zelotskim duhom in tako pripraviti tla za absolutno vladno klerikalizma v človeški družbi. Shod naglašaja, da so šolske naloge povsem različne od cerkvenih; šola ima posredovati mladini objektivno znanje in vzgajati jo ima, brez obzira na cerkveno pripadnost tako, da doseže čim večjo sposobnost za realno, predsmrtno življenje. Vsled tega nima cerkev nobene etične ali kakršnekoli pravice do vpliva v šoli in je dosledno treba strogo ločiti obe področji. Shod zahteva torej z vso odločnostjo reformo šolskega zakona v smislu popolne, vsako dvomljivo komentiranje izključujoče osvoboditve šole od cerkve, ki pa ima pravico posredovati cerkveni verski pouk v lastnem okviru vsem tistim, ki ga sami žele. Shod zahteva tudi v sedanjih razmerah strogo izvrševanje zakonske določbe, da se ne sme nikogar siliti na udeležbo pri cerkvenih obredih in vajah. Učiteljstvu bodi zajamčen v šoli tisti vpliv, ki ga mora imeti, da more uspešno izvrševati svoj poklic.

Pododsek izvrševalnega odbora narodno-napredne stranke je izdelal načrt novega programa. Iz tega načrta navajamo samo tiste točke, ki se tičejo šolstva in učiteljstva: 3. Od države zahteva stranka predvsem glede vseh slovenskih pokrajin priznanje in uveljavljenje popolne enakopravnosti slovenskega jezika v uradu in šoli, uvedbo slovenskega notranjega uradnega jezika, ustanovitev višjega deželnega sodišča v Ljubljani za vse slovenske pokrajine, enotno in samostojno organizacijo vsega slovenskega šolstva na podlagi slovenskega učnega jezika, ustanovitev slovenske univerze v Ljubljani in vseh potrebnih slovenskih strokovnih šol. — 4. Smatrajoč vero za zgolj privatno zadevo in stoječ na stališču popolne verske svobode, se stranka dosledno v verska in cerkvena vprašanja ne vtika, videva pa edino odpomoč zoper nezno zlorabo cerkve in duhovske oblasti v strogi ločitvi cerkve od države. Zlasti stranka ne pripozna cerkvi nikake pravice do šole ter zahteva od cerkve popolnoma svobodno šolo. — 12. Isto velja — namreč podpora stremljenja za izboljšanje gmotnega položaja uradništva — glede učiteljskega stanu, čigar gmotni položaj je tako krivičen in nevreden, da je smatrati izdatno izboljšanje tega položaja za eno najvažnejših kulturnih dolžnosti vsake ljudske stranke. Roko v roki s tem izboljšanjem pa se hoče boriti stranka tudi za povišanje znanstvene in strokovne izobrazbe ljudskega učiteljstva. — Shod zaupnikov bo sklican na dan 11. oktobra t. l. Takrat bo govor tudi o programu.

Planimetrijska metodiška opazka. Za lažje umevanje ploščinskih računov so večkrat potrebne podobe. Ako učenec ne zna dane naloge rešiti, mu veli učitelj, naj nariše dotični lik in pripiše zraven znane dimenzije. Taka slika pogostoma učencu takoj pojasni rešitev naloge. Ako ne, ga pa tudi učitelj na podlagi slike lažje dovede k izvršitvi. V začetku so posebno primerne naloge, če učenec izračuni obseg in ploščino lika, narisane na šolski deski. N. pr. „Načrtaj poljubni trikotnik, izmeri stranice in višino ter izračunaj obseg in ploščino trikotnika“. Tako postopamo tudi z drugimi liki. Učenci si na ta način ne pridobe samo jasnih pojmov, ampak tudi spretnost, hitro izračunati zamotane uporabne planimetrijske naloge. —z—

Šolske stavbe. V Kostanjevici na Dolenjskem je dogotovljeno šolsko poslopje za štirirazrednico. Jeseni začne pouk v tej novi zgradbi. — V Vavti vasi pri Novem mestu začne jeseni ali prihodnjo pomlad graditi novo poslopje za trirazrednico.

Ločitev cerkve od države na Francoskem. Papež je izdal encikliko „Gravissimo officio“ na francoske škofove. Enciklika pravi, da je papež po posvetovanju s kardinali odobril vse sklepe francoskih škofov. Papež prepoveduje ustanavljanje cerkvenih občin, dovoljuje pa verske zadruge, ki bodo imele zakoniti in kanonični značaj, a tudi take zadruge se dovolijo šele potem, ko se zagotovi varstvo papeževih in škofijskih pravic in cerkvene imetja, osobito posvečenih poslopij. Enciklika zavrača nadalje obtožbe proti papežu, ker se upira republikanski vladi. Zakon o ločitvi imenuje nasilstvo, tako da je bil papež skoraj

primoran, prekoračiti svoje apostolske dolžnosti, toda noče jih prekoračiti.

Kulturni boj na Francoskem. Različni listi prinašajo sedaj podrobnosti o zborovanju francoskih škofov, ki se je vršilo koncem maja. Iz teh poročil je razvidno, da se je večina navzočih škofov izrekla zato, da se francoski katoličani prilagodijo novim razmeram, in z 48 proti 26 glasovom je bil sprejet načrt za verske družbe v okviru novega zakona. Papeža je ta sklep baje neprijetno dirnil in je vzkliknil: „Proti meni so glasovali, glasovali so kot Francozi“ — Francoski škof v Avignonu je celo izdal pastirski list, v katerem izrečno obeta državi pokorščino v vseh njenih odredbah ter opominja vernike, naj se ravnajo po njegovem zgledu.

Iz seje c. kr. okr. šolskega sveta za goriško okoličje. Uradna naznanila se vzemo v znanje in v sporočilo šolskim vodstvom. Dovolji se I. petletina gđc. Klementini Lovrenčičevi. — Občina Vrh se odveže od plačevanja pristojbine za poučevanje veronauka. Enemu učitelju se dovoli 500 K predujma. Društvu „Šolski dom“ se dovoli še nadalje brezplačno učitelja. Sklene se zgraditi šolsko poslopje za dvorazrednico v Lakavcu. Razširi se enorazrednice v Bukovici, Ligu in Čepovanu v dvorazrednice; slednjo z ekspozituro v Puštalah. Ekspozituro za prva 4 šolska leta se ustanovi za frakcijo Vitovlje občine Osek. Dovolji se razne poprave in naprave ter likvidira račune. Definitivno se namestijo: V Opatje selo nadučitelj Gregorič Vinko, Ozeljan nadučitelj Likar Ladislav, Ločnik učitelj-voditelj Bitežnik Josip, St. Maver učitelj-voditelj Benič Moric, Rihenberk učitelj Bric Josip, Sv. Križ učitelj Plesničar Pavel, Sv. Križ učiteljica Plesničar Zofija, Kamnje učiteljica Blažič Marija, Deskle učiteljica Komel Ana, Kozana učiteljica Prinčič Ana. Provizorno se namestijo: V Bate Rustja Anton iz Tribuše, Sovodnje nadučitelj Pavlin Leopold iz Ročinja, v Ročinju Kunc Ivan iz Kala, v Kal Lomšek Anton, Murovec Filipič Andr., Srednje-Kambreško Tomazič Viljelm, Lig Zajc N., Ravne Šubic V., Lokve Koršič Vladimir, prideljen v „Šolski Dom“ v Gorici, Čepovan Lovrenčič Alojzij, Lom Nemeč Peter, Lakovec Reja Rudolf, Otelca Vrčon Miha, Zapotok Toroš Pavel, Dol Faganelj Anton, Dornberg Žnidarčič N., Ajdovščina Ljudmila Lovrenčič, Vrtojba Sedej M., Solkan Bajt Rožica, Gabrije pri Ajdovščini Benko Alojzij, Rihenberk prov. voditelj Plesničar Pavel iz Sv. Križa, na njega mesto Delac J., v Podgoro Turk Iv. in okrajni učitelj Kodrič Artur.

Nov tiskovni zakon na Hrvaškem. Te dni pošlje šef pravosodja, dr. Badaj, zakonski načrt novega tiskovnega zakona vsem listom, da bo na ta način možno pričeti javno debato. Sodijo, da bo sklicana enketa novinarjev, da se od strani novinarstva podajo konkretni predlogi.

Štrajk zdravnikov. Zdravniška zbornica za Goriško in Gradiščansko je prepovedala zdravnikom cepiti koze, dokler bo honorar za cepljenje znašal samo pol do 2 vinarja za vsak slučaj. — Ali bi ne bilo popolnoma umestno in pravilno, da bi deželni šolski sveti prepovedali učiteljstvu poučevati toliko časa, dokler mu ne izboljšajo plač tako, da bo moglo živeti samo ob njih? Sedaj zahteva delo v šoli toliko časa, da si je težko izboljšati nezno materijalno stanje s postranskimi zaslužki. A to mora biti, ker bi učiteljstvo s samo plačo ne moglo vzdržavati sebe in svojih rodov!

Nov angleški pravopis. Predsednik Roosevelt je zopredal, da se morajo vse državne tiskovine tiskati v novem angleškem pravopisu, ki piše vsako besedo fonetično.

Društvo avstrijskih risarskih učiteljev je priredilo letos v počitnicah nadaljevalni tečaj za pokrajinsko slikanje. Prvi del imenovanega tečaja se je vršil v Burghausnu ob meji med Avstrijsko in Bavarsko. Burghausen je staro mestece, ki nudi obilico arhitektonskih motivov. Posebno znamenit je grad, ki se razteza nad mestom v dolgosti enega kilometra ter obsega nebroj stolpičev in prehodov redke, slikovite romantike. V gradu je tudi velikanska zbirka slik in skrbno urejen muzej. Tečaj se je oficijalno završil v Wasserburgu ob Inu v sredini Bavarske. V Wasserburgu se je posebno upoštevala odprta pokrajina ob Inu. Dodatno k tečaju so poleteli obiskovalci še v Monakovo, kjer so si ogledovali več dni razne galerije in umetniške zbirke. Voditelj tečaja je bil profesor Hofer z Dunaja, v pomoč mu je bil pa tudi profesor Boeck z Dunaja. Udeleženci so prihitali iz Zgornjega in Spodnjega Avstrijskega, iz Češke, Moravske, Šleske,

Poljske, Štajerske, Kranjske in Ogrske; bilo jih je lepo število: štirideset. Iz Kranjske so se udeležili: strokovna učiteljica Fani Poka pl. Pokafalva iz Ljubljane, strokovni učitelj Albert Sič iz Ljubljane in strokovni učitelj Karel Humeč iz Krškega. K. H.

Pomoček proti kačjemu strupu. Profesor Calmette je izumil proti kačjemu strupu prav preprost pomoček. To je raztopljena klorovega apna. Mala množina tega se zmeša z vrelo vodo in potem maže ali umiva rano in okoli nje, pa se kmalo ustavi otok (oteklina) od strupa. Avstrijska vlada baje namerava v kratkem času izdati potrebne odločbe, ker je posebno v zadnjih letih umrlo tukaj veliko ljudi zaradi kačjega pika. V krajih, kjer je te golazni dosti, bi bilo dobro, da bi se imenovalo zdravilo preskrbelo za slučaj nesreče za dom in šolo. Dobiva se — klorovo apno — v lekarnah in tudi v večjih prodajalnicah.

Razgled po šolskem svetu.

— **Nova hrvaška vlada** dela, in do sedaj ni čuti z nobene strani glasu proti nji, ker je nepristranska in ne pozna protekcionizma, ki je tako bujno evel za prejšnjega režima. Šef šolstva, Roje, si je osvetlil lice z dvema okrožnicama, ki sta jako značilni, ker nam kažeta smer, ki jo želi ubrati nova vlada. Prva okrožnica se tiče ljudskih učiteljev brez službe, ki se ne bodo več nameščali po osebnih priporočilih, ampak po vrsti, po letih, kakor so izvršili preparandijo. Druga okrožnica se nanaša na srednješolske profesorje. S to okrožnico se nalaga ravnateljem srednjih šol, da v poročilih o profesorjih svojih zavodov — katera poročila se predlagajo vladi — ni treba poročati o političnem mišljenju profesorjev, ampak le o strokovni izobrazbi in drugih sposobnostih. Za prejšnjih vlad se je dogajalo na vseh zavodih, da so štreberji denuncirali profesorje zaradi politike, in so bili dotičniki zaradi tega premeščavani na slabija mesta. To je bilo sredstvo policijskega sistema, s katerim se je popolnoma obračunalo. — Kakor poroča zadnji „Napredak“ velja ista odredba tudi za ljudskošolsko učiteljstvo. — Ko se je šla šefa šolstva poklonit deputacija učiteljstva in ga je prosil vodja deputacije, prof. Basariček, naj nakloni učiteljstvu en del svoje ljubezni do naroda, je odgovoril g. Roje, da hoče v so svojo ljubezen nakloniti učiteljstvu in šolstvu. Nadalje je omenil, da pride izboljšanje plač že v jesenskem zasedanju sabora na vrsto in da stopi izboljšanje že z novim letom v veljavo. Njegova skrb bo tudi, da se popolnoma varuje svoboda učiteljstva. Proti vsakemu zaviranju svobode bo vlada najstrožje postopala. — Čestitamo hrvaškemu učiteljstvu, da mu stoji na čelu tak mož! Slovenci ga nimamo, ker smo ga dali Hrvatom. Gosp. Milan Roje je namreč po rodu Slovenec.

— **Kongres bolgarskih učiteljev** se je vršil te dni. Stavili so sledeče zahteve: Osnovna plača začasnih učiteljev mora znašati letno najmanj 1200 levov in največ 1800. Osnovna plača definitivnih učiteljev mora znašati 1500 levov. Vsaka tri leta naraste za 20 odstotkov do maksima 3600 levov. Vsak učitelj, ki učiteljuje deset let, mora prejemati v slučaju, da zapusti službo, mesečno 70 levov pokojnine. Učiteljskemu pokojninskemu fondu mora dajati država stalno letno pomoč.

— **Skupščina muslimanskih učiteljev** se je vršila koncem prošlega meseca v Šumenu na Bolgarskem. Razgovarjali so se o uredbi svojih šol in o svojem položaju.

— **Nova srednja šola na Hrvaškem.** Mestna občina v Koprivnici si je ustanovila trirazredno realno gimnazijo.

— **Pariz** je te dni naročil za občinske šole 80.000 litrov tinte. Pariz ima 387 občinskih šol, ki jih obiskuje 160.000 otrok. Torej pride na vsakega otroka po pol litra tinte.

Uradni razpisi učiteljskih služb.

Štajersko.

Na dvorazredni ljudski šoli pri Sv. Duhu na Ostrem vrhu se razpisuje s tem eno učno mesto v stalno ali provizorično nameščenje.

Pravilno opremljene prošnje se naj pošljejo predpisanim potom semkaj do 15. septembra 1906.

Učitelj ima dve sobi, kuhinjo, klet, mali vrt in prosto kurjavo. Ena soba je meblirana.

Krajni šolski svet Sv. Duh na Ostrem vrhu, okraj Arnfels, pošta Leutschach, dne 18. avgusta 1906.

Jakob Vališer, načelnik.

Naročajte samo pri tvrdkah, ki objavljajo oglase v našem listu!
Pri naročilih se sklicujte na oglase našega lista!

V kratkem izide

ROČNI ZAPISNIK

z imenikom ljudskih šol in učiteljskega osebja na Kranjskem, Spodnje Štajerskem in Primorskem in z osebnim statusom kranjskega ljudsko-šolskega učiteljstva
za šolsko leto 1906/7.

XIII. letnik.

Sestavil L. Jelenc.

CENA: Za 75 učencev K 1'40, za 100 učencev K 1'50, za 125 učencev K 1'60, za 150 učencev K 1'70.

Ročni zapisnik založi »Zaveza avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev«.

Naroča se obenem s šolskimi tiskovinami v „Učiteljski tiskarni“ v Ljubljani ali pa pri vodstvu Zaveze.

Naznanilo.

Na mestni višji realki v Idriji

(s pravico javnosti)

se bodo vpisovali v šol. letu 1906/7 učenci

v I. razred dne 15. septembra dopoldne.

Vpisovanje v vse ostale realčne razrede (II., III., IV., V., VI.) kakor tudi v pripravljalni razred se vrši
dne 16. septembra.

Šolsko leto se prične 17. septembra s sv. mašo v cerkvi pri sv. Križu ob 8. uri, redni poduk pa dne 18. septembra ob isti uri.

Na idrijski realki ni vpisnine ne šolnine.

Ravnateljstvo.

„Učiteljska tiskarna“

priporoča raznovrstne

-- vizitke --

|| Začetkom šolskega leta ||

priporoča

sl. krajnim šolskim svetom in šolskim
vodstvom

vse šolske potrebščine, zvezke
in knjige za ljudske šole

Jernej Bahovec
v Ljubljani, poleg Prešernovega spom.

Zahtevajte „Učiteljskega Tovariša“ v vseh lokalih, kamor zahaja učiteljstvo!

Veronika Kenda

LJUBLJANA, Dunajska cesta 20.

Glavna
zaloga Jos. Petričevih zvezkov.

Priporoča svojo veliko zalogo papirja,
pisalnih, risalnih in vseh v to stroko spadajočih
predmetov.

Zaloga Jos. Petričevih zvezkov na drobno in debelo.

Najnižje cene. — Postrežba točna.

Last učiteljskega tiskovnega društva

„Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani

registrovana zadruga z omejenim jamstvom

priporoča slavnim krajnim šolskim svetom
šolskim vodstvom in učiteljstvu

uradne tiskovine iz svoje zaloge.

Ceniki se pošiljajo na zahtevo zastonj. Postrežba točna.

Tudi vse tiskovine za županstva ima naša tiskarna po prejšnji ceni v zalogi.

Naša tiskarna sprejema vsa v to stroko spadajoča dela ter jih izvršuje okusno in po solidnih cenah.

S kakšnimi težavami sem se moral boriti.

Spisal Ivan Lapajne.

(Dalje.)

Temeljne državne zakone imamo v Avstriji prav dobre; njih posamezni §§ ugajajo posebno učiteljem, n. pr. § 19. o jezikovni ravnopravnosti ali §, ki govori o svobodi vede in nje učenja. Na ta § je gotovo tudi mislilo naučno ministrstvo, ko je izdalo l. 1870. prvi šolski in učni red, ki je imel v § 51. za učitelje kaj koristno in poučno določilo, po katerem ni bila za noben učni predmet metoda predpisana. Le škoda, da ni imel niti stari učni red in da nima niti novi učni red določila o učenem jeziku. Ves omikani svet pripoznava že od Komenskega sem, da bi moral biti le materinski jezik učni jezik; tega določila pa žalibog nimajo niti šolski zakoni niti šolski in učni red. Ta velevažna zadeva je žalibog prepuščena le šolski upravi, ki je pa bila in je po večini še vedno v rokah nemških birokratov in nemških pedagogov, in to ne samo v nemških pokrajinah, ampak — žal — tudi v slovanskih deželah. Ta šolska uprava je pa prezirala § 19. osnovnih državnih zakonov. Kdor je pa tako drzen, da mu je določilo najimunitnejših zakonov deveta briga, ta se tudi za malenkostne § kakšnega začasnega šolskega in učnega reda ne zmenj. Ker sem se pa jaz bolj zanašal na §§ in bolj čislal zdrava pedagoška načela kakor razni moji predstojniki, mi je to prinašalo veliko neprilik. — V letih 1882, 1883 in tako dalje do l. 1890 ni bilo v tem oziru sitnosti.

Šolstvo ni bilo v rokah takih mož, ki bi bili dali povoda, da bi se jih gledé teh točk, o katerih nameravam govoriti, moglo grajati, dasi tudi bogve kakšne pohvale ne zaslužijo. V drugih službah in na drugih mestih na Slovenskem so pa že takrat delovali možje, ki so gledé učenja nemškega jezika pri slovanskih otrokih zagovarjali metodo, ki je nisem jaz nikdar odobral. Ta metoda je obstajala v tem, da se učenje nemškega jezika ne bi smelo nikdar opirati na slovenski jezik. Ta metoda je zoper naravo. Zakaj? Koliko truda imata oče in mati, sestre in bratje, tete, strici, pestunje, služkinje, da otroka v 6, 7 letih nauče govoriti! Koliko truda so imeli ti, da so postavili ta temelj vsemu nadaljnemu učenju! Učitelj v šoli pa naj bi preziral ta trud, ta temelj? Učitelj naj bi ne glede na to od doma prineseno znanje materinščine učil kar drug jezik, kakor, da bi materinščina ne bila nič vredna in kakor da bi opiranje na materinščino pri učenju drugega jezika bilo nezmislno. In vendar so nemški pedagogi na slovenski zemlji na slovanskih šolah in v naših nemških šolah s slovanskimi otroki tako postopali! Na Kranjskem so delali tako propagando profesorji in nadzorniki v „Laibacher Schulzeitung“, kjer je pisal odličen mož te vrste, ki je bil na

Kranjskem učitelj, tudi začasni voditelj učiteljske in okrajni šolski nadzornik na Štajerskem pa celo deželni šolski nadzornik, da naj se kar nemško govori tudi v slovanskih šolah, da se otroci prej privadijo nemškemu jeziku. Vedno sem bil nasprotnik tej metodi, ki ni racionalna, ki prezira na stotine dobrih pedagoških in metodiških načel in ki prezira otroški materinski jezik. In to metodo so hoteli meni vsiliti skoro vsi nadzorniki na Štajerskem in na Kranjskem To pa ni nič čudnega. Saj je še osrednja šolska uprava nekako sprejela to metodo. (Morebiti se je hodila učiti na Prusko, kjer poljskim otrokom v šolah čisto nič ne privoščijo poljskega jezika.) Ali mar niso sedanje učne knjige, vadnice za nemški jezik, osnovane skoro po teh načelih? Ali mar ni smoter te metode ta, da si slovenski otroci prisvoje le veliko nemške ustne govorice?*) Da, to je smoter. Ali mi velimo, da bi večjo korist imeli otroci od nemškega učenja, ako bi si pridobili več temeljitosti v tem jeziku, osobito pa pravilnosti v pismenem izražanju, kar pa ni mogoče po tej metodi, ki ne zida na materinščino, katere se je treba prej naučiti, preden se prične z drugim jezikom. Držeč se te metode, nisem hotel v Ljutomeru v 4. razredu ljudske šole realij učiti v nemškem jeziku, kakor so nadzorniki želeli, in od 8 ur, odločenih za jezikovni pouk, sem porabil 4 ure za slovenščino, 4 za nemščino, ki sem jo učil z uspehom na podlagi slovensko-nemške slovnice. V Krškem sem imel na svoji nemški meščanski šoli le slovenske otroke, ki sem jih pridno učil realij, nemškega in slovenskega jezika, lepega vedenja itd. V prvem razredu sem se posluževal pri pouku obeh jezikov, četudi so bile učne knjige (razen za slovenski jezik) le nemške. A raznim nemškim nadzornikom (Knapitsch, Benda, Proft, Belar) to ni bilo po volji; zakaj ti niso hoteli slišati niti ene slovenske besedice. Profesor Proft, zdaj gimnazijski ravnatelj v Celju, je naročil pismeno po okrajnem šolskem svetu: „Für den Sprachunterricht dürfte vom grösseren Vorteile sein, wenn der Lehrer den Begriff durch Umschreibung und Erklärung dem Verständnisse näher bringt, statt gewisse Wörter ins Slowenische zu übersetzen“.

Zakaj sem dobil tako povelje? Pri nemškem spisju sem v navzočnosti tega nadzornika obravnaval opis šolskega poslopa. Ker otrok ni razumel izraza „Hausflur“, sem ga vprašal, če razume besedo „Grasflur“. Ker tudi tega izraza ni razumel, sem mu prevedel oba izraza na slovensko. Le ti dve besedi („veža“ in „trata“) je čul ta mogočnej celo nemško uro v slovenskem jeziku, in vendar mi je očital rabo slovenščine. Nasledek je bil prepri pri konferenci in — ukor. (Dalje.)

*) S tako nemško govorico se le pomnožuje število prebivalstva „mit deutscher Umgangssprache“.